

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ОДЕСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістр
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньою програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»

на тему: **«ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СТІЙКОГО
ФУНКЦІОНУВАННЯ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В
УКРАЇНІ»**

Виконавець:

студент ФЕУП

Колісник Костянтин Володимирович _____
/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н, професор

Андрейченко Андрій Вадимович _____
/підпис/

Одеса – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СЕКТОРУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	6
1.1. Глобальна концентрація ринків харчових продуктів.....	6
1.2. Поширення високих стандартів гігієни та безпечності харчових продуктів.....	12
1.3. Розвиток сектору харчової промисловості з урахуванням екологічних аспектів.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ.....	25
2.1. Структура харчової промисловості, основні тенденції та тренди.....	25
2.2. Специфіка ланцюга формування вартості в харчовій промисловості України.....	32
2.3. Місце України на міжнародному ринку продовольства.....	37
РОЗДІЛ 3. НАЦІОНАЛЬНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ.....	50
3.1. Цифрова трансформація в харчовій промисловості як основна передумова ефективного відновлення та розвитку.....	50
3.2. Основні напрямки стратегії стійкого функціонування харчової промисловості в Україні.....	56
3.3. Майбутні пріоритети в контексті продуктів та ринків.....	62
ВИСНОВКИ.....	69
Список використаних джерел.....	73
Додатки.....	80

ВСТУП

Актуальність теми. У 2022 році світ зіткнувся з численними кризами. У всьому світі збої в продовольчих системах виникли на тлі тривалої пандемії, великих стихійних лих, громадянських заворушень і політичної нестабільності, а також зростаючого впливу зміни клімату, в той час як війна в Україні загострила глобальну продовольчу кризу. Трансформація харчових систем після COVID-19 показав, що впровадження нових бізнес-моделей допомогло частково зберегти функціонування харчових ланцюжків вартості під час пандемії, а розширення програм соціального захисту зменшило негативний вплив на продовольчу безпеку. Однак формування стратегії повоєнного відновлення та стійкого розвитку харчової промисловості України є одним з найважливіших стратегічних пріоритетів на сьогоднішній день.

Проблеми розвитку системи стратегічного управління підприємствами харчової промисловості активно досліджуються великою кількістю вчених, державних органів, наукових установ і міжнародних організацій. Тема розвитку системи стратегічного управління підприємствами харчової промисловості вивчається в роботах як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників, серед яких важливе місце займають такі імена, як А.І. Амоша, З.С. Варналій, Н.Й. Басюркіна, І. Бланк, О.Л. Гальцова, В.М. Геєць, О.Є. Кузьмін, А.А. Мазаракі, С. Шумилин, А. Швецов і інші. Вчені-економісти, такі як П.П. Борщевський, Н.В. Гришина, Л.В. Дейнеко, В.М. Заболотний, О.Б. Каламан, І.І. Савенко, О.А. Сарапіна, І.О. Седікова, З.Є. Шершньова та інші, також розглядали питання ефективного розвитку підприємств харчової промисловості. Наукові дослідження цих учених стали фундаментальною основою та визначили науковий базис для системи управління харчовими підприємствами. Однак існують нерозв'язані питання, пов'язані з вдосконаленням механізмів стратегічного планування в системі управління харчовими підприємствами, особливо в умовах економічної нестабільності.

Важливість та значущість цих питань визначили вибір теми, постановку мети і завдань даного дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є формування цілісного підходу до системи управління харчовою промисловістю України: виявлення основних проблемних моментів, дослідження сучасного стану харчової промисловості, аналіз стану продовольчої безпеки в Україні і світі та розробка стратегії подальшого розвитку на основі використання сучасних технологій. Для досягнення мети нами повинні бути вирішені наступні завдання:

- проаналізувати структуру харчової промисловості, основні тенденції та тренди;
- дослідити специфіку ланцюга формування вартості в харчовій промисловості України;
- оцінити екологічні аспекти, вимоги до безпеки та стандарти гігієни в галузі харчової промисловості;
- розглянути перспективи впровадження цифрових інструментів в галузі;
- сформулювати пріоритетні напрямки стратегії відновлення та подальшого розвитку харчової промисловості України.

Об’єкт дослідження. Дослідження спрямоване на аналіз процесів стратегічного планування у системі управління діяльністю харчових підприємств. **Предметом дослідження** є теоретичні та практичні аспекти, методи та механізми розвитку стратегічного планування у цій системі.

Методи дослідження. Для досягнення мети використовувалися різноманітні наукові методи, такі як узагальнення та систематизація для здійснення загального аналізу розвитку системи стратегічного управління підприємств, класифікація для розгляду складових розвитку системи стратегічного управління в галузі харчової промисловості, структурно-логічний аналіз для систематизації методичних підходів у дослідженні розвитку цієї системи, стратегічний аналіз для обґрунтування моделі

стратегічного планування у розвитку системи стратегічного управління підприємств галузі харчової промисловості.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України, нормативні документи центральних органів державної влади, дані Державної служби статистики України, дані зарубіжної офіційної статистики, звіти підприємств харчової промисловості

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, кількість використаних джерел 55, таблиць 7, рисунків 12, 4 додатки.

Публікації та апробацію результатів дослідження Результати дослідження апробовані у вигляді тез: «Вплив війни в Україні на стан продовольчої безпеки: регіональний та глобальний аспект». *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи: матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 22-23 вересня 2023 р.) / Одеський національний економічний університет. Одеса: ОНЕУ, 2023. С. 317-320.*

ВИСНОВКИ

Війна росії проти України значно змінює умови роботи вітчизняних підприємств, ламає логістичні мережі бізнесу та породжує сучасні виклики, які вимагають переосмислення стратегії підприємств. В цих умовах важливо створити середовище, яке дозволить ефективно функціонувати підприємствам при обмежених ресурсах та знайти нові перспективи розвитку, включаючи використання інноваційних інструментів, методів та підходів до бізнесу. У сучасних умовах саме переосмислення бізнес-процесів може допомогти компаніям подолати кризові ситуації і сформувати конкурентні переваги.

1. Варто відзначити важливі тенденції світового продовольчого ринку, які впливають на розвиток української харчової та переробної промисловості: зосередження продажів у кількох каналах реалізації продукції, розширення впровадження високих стандартів гігієни та безпеки харчових продуктів, розвиток споживчої культури, орієнтованої на екологічні цінності, збільшення попиту на продукти, які безпечні для здоров'я і органічні. У сфері харчових послуг переважають великі міжнародні корпорації, головним чином з США, Великої Британії, Франції та Німеччини. Десять провідних компаній контролюють приблизно 14-15% ринку харчових послуг, а 100 найбільших компаній — близько 25% цього ринку. Такий високий рівень концентрації у глобальній роздрібній торгівлі харчовими продуктами, послугами харчування та виробництві свідчить про те, що можливості для постачання продукції поза головними каналами дистрибуції є відносно обмеженими; тому, якщо українські виробники хочуть досягти помітної присутності на ринку, вони повинні зосередитися на збуті саме через ці канали;

2. Ланцюг формування вартості у виробництві харчових продуктів є дуже складним. Не в останню чергу це пов'язано з великою кількістю продуктів та різними способами їх використання, які охоплюють виробництво продукції тваринного походження, субпродуктів тваринного походження, екстрактів та продукції нетваринного походження. Окрім цього, цими

продуктами можуть бути харчові інгредієнти для кінцевого споживання, подальшої переробки або застосування у харчових рецептах. Трейдери, що спеціалізуються на харчових продуктах та сільськогосподарській продукції, активно діють в Україні як посередники у ланцюгу постачання. Однак вони рідко беруть участь у інших операціях і обмежуються збором продукції від виробників та її доставкою. Вони не виконують функції продуктової фільтрації і не здійснюють перепакування продукції чи сортування. Такі моделі роботи в Україні є рідкісними.

Згідно до каналів експорту, більшість виробників споживчих товарів експортують свою продукцію безпосередньо. Через значні інвестиції, необхідні для забезпечення якості і виробництва, багато з них діють як чисті експортери і не реалізують свою продукцію на різних ринках, як внутрішньому, так і експортному. Тобто виробники часто обирають або лише експорт своєї продукції, або реалізацію лише на внутрішньому ринку.

Додатковими чинниками, які впливають на низьку доступність продовольства в Україні, є неефективна інфраструктура ланцюга поставок, збройний конфлікт, корупція, політична нестабільність і відсутність визначеного агентства або стратегії для забезпечення продовольчої безпеки.

3. В Україні стало частіше вживатися словосполучення «продовольча безпека». Заміновані поля, вивезення сільгосппродукції з тимчасово окупованих територій, знищені ферми та втрата худоби, небезпека проведення сільськогосподарських робіт на вже звільнених землях та багато інших проблем – все це змушує знову і знову повертатися до теми. продовольчої безпеки країни, яка оцінюється за комплексним показником, так званім глобальним індексом продовольчої безпеки. Стандарти Європейського Союзу (ЄС) наразі вважаються найжорсткішими у світі, і їх все частіше впроваджують в інших країнах. Основними рушійними силами запровадження цих стандартів є законодавчі вимоги, у тому числі юридична відповідальність, а також поширення єдиних стандартів для забезпечення репутації виробників продуктів харчування та постачальників громадського харчування в

конкурентному середовищі. Застосування єдиних стандартів безпеки харчових продуктів є новою тенденцією серед виробників. З обмеженими альтернативними сегментами постачальники не мали вибору і почали витратити гроші на виконання дуже суворих вимог, яких вони мали дотримуватися, щоб зберегти свої позиції на ринку.

На більшості ринків українські компанії-виробники харчових продуктів повинні виконувати вимоги двох видів нормативно-правових актів, а саме санітарні та фітосанітарні заходи (SPS), які стосуються безпечності продуктів і контролю за поширенням захворювань, та технічні вимоги, які включають в себе якість маркування та маркетинг продукції. Згідно з дослідженням, Україна посідає 71 місце у світі та 26 місце з 26 європейських країн. В Україні з усіх компонентів GFSI найкраще виглядає компонент «Якість та безпека»: 71,3 (цей показник досить високий завдяки параметрам «Якість білка» та «Безпека харчових продуктів»). Країна посіла найгірше місце за показником «Стійкість та адаптація» з оцінкою 43,5.

4. Цифрові програми пропонують цінні функціональні можливості, які вирішують конкретні завдання в харчовій промисловості та виробництві напоїв. Від відстеження замовлень і контролю якості до управління сертифікацією та боротьби з харчовим шахрайством, ці інтелектуальні цифрові інструменти дають можливість підприємствам підвищувати ефективність, відстежуваність, відповідність стандартам і загальну операційну досконалість. Завдяки цифровій трансформації харчова промисловість і виробництво напоїв можуть процвітати у все більш взаємопов'язаному та технологічно керованому ландшафті. Харчові технології збільшують виробництво їжі, щоб зменшити рівень голоду та нагодувати світ. Сільське господарство стає все більш автоматизованим завдяки використанню цифрових і передових технологій для виробництва їжі та сировини за допомогою розумного землеробства.

5. Перспективи розвитку галузі передбачають напрямки, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності підприємств у харчовій промисловості. Ці напрямки включають поліпшення інвестиційного клімату, розробку

стратегічних документів, оптимізацію управлінських процесів, захист інтересів споживачів і працівників, а також удосконалення законодавчої бази.

У майбутньому, в рамках відновлення України, важливим є створення програм державної підтримки науково-дослідних проектів, спрямованих на підвищення ефективності виробництва, зберігання, транспортування та переробки продукції. Також важливо створити сприятливе середовище для залучення інвестицій у галузь харчової промисловості, стимулювати аграріїв вивчати та впроваджувати інноваційні техніки та технології, створити фінансові мотиви для підвищення конкурентоспроможності харчової промисловості, розробити полегшені довгострокові програми фінансування підприємців, покращити логістичні ланцюги, спрямовані на експорт продукції та впровадити міжнародні стандарти для харчових продуктів та систем безпеки як обов'язкові, з метою підвищення конкурентоспроможності продукції як на зовнішніх, так і на внутрішніх ринках.

Список використаних джерел

1. Бутко М.П., Бердар М.М. Підходи до визначення чинників формування ефективної виробничо-просторової організації підприємств харчової промисловості. *Економіка та держава*. №6. С. 28-32
2. Бортнік, С. (2022). Функціонування малого і середнього підприємництва в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*, (36). [URL:https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-46](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-46) (дата звернення 15.04.2023).
3. Виробництво окремих видів промислової продукції за 2011-2019 роки. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/pr/prm_ric/xls/vppv_2011_2019.xls (дата звернення 15.04.2023)
4. В Україні створено Національну платформу продовольчої безпеки. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. Офіційний сайт. [URL:https://dpss.gov.ua/news/v-ukrayini-stvoreno-nacionalnu-platformu-prodovolchoyi-bezpeki](https://dpss.gov.ua/news/v-ukrayini-stvoreno-nacionalnu-platformu-prodovolchoyi-bezpeki) (дата звернення 27.04.2023).
5. Відновити експорт в умовах війни: складно, але життєво необхідно. Портал Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3449529-vidnoviti-eksport-vumovah-vijni-skladno-ale-zittevo-neobhidno.html> (дата звернення: 19.10.2023).
6. Гаврилюк О.О., Терещенко Ю.В. Харчова промисловість та агробізнес: вплив COVID-19. [URL:https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2020/03/agribusiness.html](https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2020/03/agribusiness.html) (дата звернення 11.04.2023).
7. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. [URL:https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm.ISSN 2786-5355](https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm.ISSN%202786-5355) (дата звернення 21.05.2023).
8. Денисюк І. Стратегія розвитку підприємства харчової промисловості: економічна сутність. *Економічний аналіз*. 2013. Т. 12 (3). С. 112—115. URL:

- http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2013_12%283%29_25 (дата звернення 01.07.2023).
9. ІЕД випустив п'яте Щомісячне опитування підприємств України. Інститут економічних досліджень. URL: <http://www.ier.com.ua/ua/institute/news?pid=7008> (дата звернення: 11.10.2023 р.).
10. Іванченко П.М. Проблеми харчової промисловості в контексті управління галуззю. URL: www.pdaa.com.ua/np/pdf4/5.pdf (дата звернення 31.08.2023).
Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2010-2019). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/pssg/pssg_u/ksg_ek_2010_2019_ue.xlsx (дата звернення: 01.10.2023 р.).
11. Інновації в харчовій промисловості: здобутки та перспективи майбутнього (Newfood. Про їжу майбутнього). URL: <https://newfood.media/2022/01/27/innovatsii-v-kharchoviy-promyslovosti-zdobutky-taperspektyvy-maybutnoho/> (дата звернення: 05.09.2023 р.).
12. Коваленко О. В. Інновації та бізнес у харчовій промисловості : монографія. ННЦ «ІАЕ», 2015. 300 с.
13. Коваленко О.В. Методологічний підхід щодо реалізації стратегії інноваційного бізнесу. *Економіка АПК*, 2016. №2. С. 99-104.
14. Коваленко О.В., Лисенко Г.П. Втрати продовольства як індикатор збалансованості інноваційних процесів у продовольчому ланцюгу. *Економіка АПК*. 2020. №3. С. 72-80.
15. Коваленко О.В., Коткова Н.С. Інноваційно-інвестиційне забезпечення технічної модернізації як основа зростання конкурентоспроможності харчової промисловості. *Продовольчі ресурси*. 2020. № 14. С. 230—240. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pr_2020_14_26 (дата звернення 23.06.2023).
16. Ковтун Т. Ю., Грищенко І. М. Особливості державної підтримки бізнесу у воєнний час. *Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах*, м. Київ,

- ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р. С. 41–44.
17. Костіна О. М. (2018). Реінжиніринг бізнес-процесів як інструмент антикризового управління підприємством. *Бізнес та інтелектуальний капітал*. Інтелект XXI (3). С. 158–164.
 18. Лагодієнко В.В. Продовольча безпека Причорноморського регіону: стан, тенденції, перспективи. *Economic and Food Security of Ukraine*. 2019. №6(3-4). С. 16-25.
 19. Лагодієнко В.В., Голоднюк О.М., Мільчева В.В. Маркетингова стратегія виведення на ринок інноваційного продукту. *Економіка харчової промисловості*. 2018. Том 10. Випуск 2. С. 40-49.
 20. Лагодієнко В.В., Чайковська М.А., Лагодієнко В.В. Сталий розвиток агропродовольчої сфери Причорноморського регіону. *Український журнал прикладної економіки*. 2018. Том 3. № 4. С. 93-102.
 21. Любович А.А., Тарасова К.І. Аналіз харчової промисловості України. *Статистика—інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць*. Вип. 4. Ч. І-Одеса, ОНЕУ. 2018. С. 128—135.
 22. Мармуль Л.О. Основні проблеми ефективного функціонування харчової промисловості України: рецензія. *Економіка АПК*. 2014. № 10. С. 128—131.
[URL:https://books.google.com.ua/books?id=nu9tBgAAQBAJ&lpg=PP1&hl=uk&pg=PP1#v=thumbnail&q&f=false](https://books.google.com.ua/books?id=nu9tBgAAQBAJ&lpg=PP1&hl=uk&pg=PP1#v=thumbnail&q&f=false) (дата звернення 04.06.2023).
 23. На Національній платформі продовольчої безпеки найактивнішими є виробництва з Одеської, Миколаївської та Дніпропетровської областей. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Офіційний сайт
[URL: https://minagro.gov.ua/news/na-nacionalnijplatformi-prodovolchoyi-bezpeki-najaktivnishimi-ye-virobnictva-z-odeskoyi-mikolayivskoyi-tadnipropetrovskoyi-oblastej](https://minagro.gov.ua/news/na-nacionalnijplatformi-prodovolchoyi-bezpeki-najaktivnishimi-ye-virobnictva-z-odeskoyi-mikolayivskoyi-tadnipropetrovskoyi-oblastej) (дата звернення 04.06.2023).
 24. Мармуль Л. О. Інноваційні засади розвитку харчової промисловості України.
[URL:https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/10/8.pdf](https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/10/8.pdf)
(дата звернення: 19.08.2023 р.).

- 25.Мініна О. В., Шадура-Никипорець Н. І. Інноваційний аспект діяльності підприємств харчової промисловості України: аналітична оцінка. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія: Економіка і суспільство. 2016. Вип. 7. С. 101–106.
- 26.Мохонько Г. А., Клименко К. О. Стан розвитку інноваційного потенціалу підприємств харчової промисловості в Україні. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи. *Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи» (м. Київ, 23 квітня 2020 р.)*. Київ, 2020. С. 184–185.
- 27.Наукова та інноваційна діяльність в Україні в 2009 році : зб статей / за ред. І.В. Калачова. К. :Вид-во Держ. ком. статистики України, 2009. с. 234–245.
- 28.Офіційний сайт міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 15.10.2023 р.).
- 29.Павлов К, Павлова О., Купчак В. Пріоритетні напрями державного регулювання конкуренції: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки* 2019. С. 14-20.
- 30.Павлов К.В., Павлова О.М., Купчак В.Р. Стратегічні напрями державного регулювання конкурентних відносин шляхом стимулювання попиту та пропозиції на регіональних ринках житла в Україні. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки : журнал*. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. №4(20). С.141-149.
- 31.Павлов К.В., Павлова О.М., Шостак Л.В., Романюк Д.А. Стратегічні напрями нарощення економічного потенціалу підприємства. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Випуск 14. Харків. 2021. С. 90-95.
- 32.Писанко С.В., Романюк Р.В, Павлов К.В., Павлова О.М. Стратегія та ризики при реформуванні ринку електроенергетики в регіонах України. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки: журнал*. Луцьк. 2021. №1(25). С.16-27.

- 33.Постанова Кабінету міністрів України від 26.02.2022 р. №160-2022-п «Щодо забезпечення стабільної роботи виробників продовольства в умовах воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.10.2023 р.).
34. Пилипенко О.Є. Розвиток харчової промисловості України. *Наукові праці НУХТ*. Том 23. №3. С. 15-25.
- 35.Розвиток харчової переробної промисловості за 2018 рік. Інформаційно-аналітичний портал АПК України. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua> (дата звернення 09.06.2023).
- 36.Результати четвертого щомісячного опитування керівників промислових підприємств «Український бізнес в умовах війни». Дія. Бізнес. URL:<https://business.diia.gov.ua/en/cases/novini/rezultati-cetvertogo-somisacnogo-opituvannakerivnikov-promislovih-pidpriemstv-ukrainskij-biznes-v-umovah-vijni> (дата звернення 25.06.2023).
- 37.Римар О. Г., Мазуркевич І. О. Проблеми та перспективи розвитку харчової промисловості України. *Економіка та держава*. 2021. № 3. с. 66–70.
- 38.Стратегія розвитку експорту продукції сільського господарства, харчової та переробної промисловості України на період до 2026 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 19.09.2023 р.).
39. Стан та потреби бізнесу в Україні: регіональні тенденції. Center for innovations development. URL: <https://cid.center/state-and-needs-of-business-in-ukraine-regional-trends-summer2022/> (дата звернення 01.06.2023).
40. Стан та потреби бізнесу в умовах війни. Дія. Бізнес. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultatiopituvanna-u-veresni> (дата звернення 01.06.2023).
- 41.Стрішенець О.М. Маркетингове дослідження фінансово-економічних результатів та стратегічних позицій виробників кавової продукції в Україні. *Український журнал прикладної економіки*. 2018. Том. 3. №3. С. 219-227.

42. Стрішенець О.М. Теоретичні та практичні питання ринкового реформування економіки України у працях М.Х. Бунге. *Науковий вісник. Серія: економ. науки. Східноєвроп. Ун-т. Луцьк: Вид. Східноєвроп. Ун-ту, 2013. № 2. С. 53-56.*
43. Стрішенець О.М., Павлов К.В. Особливості конкурентних відносин на регіональних ринках нерухомості. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». Збірник наукових праць. Випуск 1(47). Том 2. Ужгород, 2016. С. 35-38.*
44. Семенчук І.М., Мала К.Ю. Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості. *Агросвіт. 2019. № 4. С. 56-61.*
45. Сичевський М.П., Коваленко О.В. Чинники інноваційної конкурентоспроможності харчової промисловості в контексті глобалізації. *Економіка АПК. 2016. №11.*
46. Сичевський М.П., Юзефович А.Е. Розвиток харчової промисловості: акценти державної політики. *Економіка АПК. 2014. №7. С. 46-51.*
47. Споживання продуктів харчування в домогосподарствах (1999-2019). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/gdvdg/sphd/sphd_19_u.xls
48. Стан галузей АПК. Інформаційно-аналітичний портал АПК України. 2021. 4 лютого. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/investoram/monitoring-stanu-apk/stan-rozvitku-apk/stan-galuzej-apk> (дата звернення 24.06.2023).
49. Статистичний збірник «Сільське господарство України 2019». К.: Державна служба статистики України, 2020. 230 с.
50. Стратегія розвитку експорту продукції сільського господарства, харчової та переробної промисловості України на період до 2026 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 588-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/588-2019-%D1%80> (дата звернення 01.05.2023).
51. Терещенко Ю.В. COVID-19: Вплив на харчову промисловість та агробізнес. URL: <https://home.kpmg/ua/uk/home/media/press-releases/2020/04/vplyv-na-kharchovu-promyslovist.html> (дата звернення 20.04.2023).
52. Україна цього року очікує врожай у 67 млн тонн зернових та олійних. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Офіційний сайт

URL: <https://minagro.gov.ua/news/ukrayina-cogorich-ochikuye-vrozhaj-u-67-mln-tonn-zernovih-ta-olijnih> (дата звернення 22.05.2023).

53. Швець Ю.О. Аналіз сучасного стану харчової промисловості України на внутрішньому та зовнішньому ринках. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Економіка і менеджмент. 2018. Вип. 30. С. 71-74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2018_30_17 (дата звернення 22.09.2023).
54. Шмаглій О.Б. До питання стратегії розвитку харчової промисловості. *Економіка АПК*. 2015. №10. С. 16-21.
55. Шеремет О. О. Теоретико-методологічні засади забезпечення та реалізації ринкових стратегій у харчовій промисловості : монографія. Харків : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 374 с.